

SÍRÓGÖRCS

Kisvárosi legendák

Négyéves korában Tibor annyira ügyes volt, hogy a számítógépen összeadta és kivonta a számokat, amelyre egyetlen gyerek sem volt képes. Például összeadta a három plusz kettőt, és kivonta az öt mínusz hármat. Az apja csak csóválta a fejét. Bútorgyári munkás volt. Nem értette, hogyan csinálta, de titokban büszke volt a fiúra.

– És ezt hol tanultad meg? – kérdezte Tibortól.

– Megtanultam. A Béla bácsi mondta.

Béla bácsi egy ügyvéd volt, aki most a benzinkútnál dolgozott – ideiglenesen, mert az amerikaiak úgyis „fölszabadítják az országunkat”. Ebben Tibor apja hitt is, meg nem is. Nem szerette „Béla bácsit”, kicsit tartott is tőle, de Béla bácsi megkedvelte Tibort, és az apja, ha neheze érett is, elengedte csavarogni az erdőben és a mezőkön.

Tibor húszéves volt, amikor meghalt az apja. Egyetemista volt, másodéves. Apja négy gyereke közül ő volt az egyetlen, aki egyetemre járt. A nála idősebb fiú lakatos lett, a két öccse közül az egyik kilógott Amerikába, a másik pedig alkoholista lett, sőt azon kapták, hogy lop. Felfüggesztettet kapott, de Tibor csak legyintett: aki lop, az másra is képes. Délelőtt jött a távirat, Tibor éppen előadáson volt. Este hatkor nyújtotta át a szemüveges portás, aki nemcsak hogy rosszul látott, dadogott is. Tibor elsápadt, a távirat megremegett a kezében, szeme elhomályosult, csak a fülemüle éneke hangzott a hársfáról, mert a fülemüle ilyenkor a napot búcsúztatta, amely hamarosan eltűnt a nyugati hegyek között.

– Holnap reggel haza kell mennem – közölt a szobában a rossz hírt. – Meghalt az apám.

Már mind a négyen a kollégium szobájában voltak, Miro úgy tett, mintha megszeppent volna, Peter gyászos képet vágott, ahogy megszokásból gyászos képet vág mindenki, aki a halálhírről értesül, Dusan részvétét fejezte ki, egyedül Zoli volt látszólag közömbös, azt mondta: mindenkire ez a sors vár. Ő csak azt kívánja, hogy az apja sokáig éljen. Tibor még az este összecsomagolt, nem tudja, hogy meddig marad, lehet, hogy egy hétig, lehet, hogy tíz napig. De az egyetemet nem hagyom ott, anyám pedig a két fiával csak megnyugszik. Ebben persze nem volt biztos.

A temetésre délután háromkor került sor, mindenki bőgött, a legjobban az anyja, de kijárt a sírásból az öccse is meg a bátyja is, csak, hogy úgy mondjam, szordinósan. Laci, a bátyja, nem szerette az apját, de most kötelességének érezte, hogy pár csepp könnyet

ejtsen. Pista, az öccse, valamivel jobban szerette, de úgy sikerült néhány könnyecseppet ki-sajtolnia magából, hogy utána halálosan elfáradt. Micsoda képmutatás, gondolta Tibor, és émelygett a gyomra. Az igaz, hogy az apja nagy alkoholista volt, és olyankor, ha berúgott, nem ismert se embert, se Istent, de a gyereket nem bántotta. A feleségét is csak egyszer, karácsonykor, mert elfelejtett sót tenni a krumpliban.

A temetésen nem sokan voltak, a rokonságon kívül egy-két munkatárs, gyári melósok, meg egy-két öregember, Tibor is csak látásból ismerte őket. A város pöttöm volt, a temető meg fent volt a hegyoldalban. Sűrű fenyőfák integettek felé, élénk szél cibálta az ágaikat, mintha a szél is azt mondaná: gyere, Tibor, elviszlek messzire, hogy soha többé ne lásd ezt a kisvárost. Többet érdemelsz. Végül is az apja bekerült egy dutyiba – mert dutyinak hívta a sírt –, és most már örökre itt marad. És elsírta magát, és ez jólesett.

Másnap délelőtt a bátyja és az öccse munkába mentek, úgyhogy kettesben voltak az anyjával. Az anyja így szólt:

– Gyere, beszédem van veled!

A konyhában ültek a hokedlin, amely inkább egy magas sámlizhoz hasonlított, mint karszékhez. Anyja, igaz, halálsápadtan, de folytatta:

– Az apád nem az apád. Az apád Béla. Béla bácsi, ha így jobban tetszik... Béla bácsinak nevezted, nem?

Tibor is elsápadt.

– Te viccelsz – nyögte ki az egyetlen mondatot, amely így is nehezére esett.

– Azért nem mondtam eddig, mert féltem, hogy az apád agyonver. Most már nem kell félnem tőle. Apád halott. Sosem szerettem. No, egy kicsit kezdetben...

– Ki tud róla? – nyögte ki a másik mondatot Tibor

– Senki sem tud róla. Még a bátyád és az öcséid sem. Nem is fogják megtudni, ha te el nem árulod nekik. – Az anyja sírva fakadt. – Előbb Béla halt meg, most az apád. Lassan egyedül maradok.

Tibor éktelen dühbe gurult. Azonnal összecsomagolt, és kisietett a vasútállomásra, de a vonat fél órát késett. Minden egycsapásra megváltozott, még a vonat is, amely fél óra múltán Kassa felől dübörögve megállt a pici vasútállomáson, mintha elege lenne az emberekből, az örökké pletykás vénasszonyokból, az enyhén részeg kalauzból, a sipítózó gyerekekből. Honnan ez a nagy gyűlölet, kérdezte magában Tibor. Vajon álszent volt az anyja minden cselekedete? Laci, Pista és az Amerikába távozott Andris nem is voltak a testvérei, csak féltestvérek. Tibor egészen másképp látta őket, mint néhány órával azelőtt, hogy az igazságot az anyja szemébe mondta.

De fokozatosan megváltozott, csöndesebb lett, akiből úgy kellett kihúzni a szavakat, mint a sárgarigóból a füttyöt nyár utolján, amikor már nem füttyül, és készülődik dél felé nagy útra. Előfordult, hogy az egész éjszaka ébren volt, és nappal aludt. De előfordult az is, hogy az éjszakát különféle csapszékben töltötte, és leitta magát a sárga földig, s másnap úgy kellett életet lehelni belé, mint a patakba, amikor a szárazságtól szinte kiszárad. Volt egy kedvese (talán a menyasszonya), ő volt Liza. Liza pici volt és sovány, mint a hét szűk esztendő, de nagyon szerette Tibort, olyannyira szerette, mint a kutya szereti a gazdáját, jóban-rosszban, mindegy volt neki. Nos, a mindig vidám Liza is egyre jobban elkomorodott, és sóhajtván egyszer így fakadt ki: – Megváltozott. Nem tudom, hogy mi baja van, de ha tudnám, kicserélném a lelkét. Mivel én boszorkány vagyok. – De nem is ez volt a legnagyobb baj.

A legnagyobb baj az volt, hogy ha hazautazott, öt-tíz perccel az r-i vasútállomás előtt sírva fakadt. Nem tudta megmagyarázni, hogy mi ennek az oka. Ez számtalanszor megismétlődött. Mihelyt hazautazik, sírva fakad. Ha a pelsőci hegyek mögül előbukkan a nap, azonnal a sírva fakad, és úgy sír, mint a gyerek, ha nem kap a születésnapjára ajándékot. Csak egyszer fordult elő, hogy a sírás késett. De akkor nagy vihar volt, csapkodott a mennykő és jég is esett. Amikor a vihar elmúltával már a városban járt, az evangélikus templomhoz ért, és az evangélikus templom kertjében egy keresztet pillantott meg. Satnya Jézus tekintett le a keresztről, és ez Tibort úgy megfogta, hogy azonnal sírva fakadt. Sírt, mint a záporosó. – Minden reménytelen, minden reménytelen – suttozta, mint egy eszement férfi, aki nem találja a helyét a világban. Az, hogy minden reménytelen, eszébe

sem jutott Pozsonyban. Pozsonyban szagos volt az élet, csupa vidámsággal teltek el a napok. Az anyja egyszer bevallotta: – Csak két évig szerettem Bélát. Utána már levegő volt.

Újabb adag, hogy megvesse az anyját. Vajon Béla bácsi tudott-e róla, hogy az ő gyereke? Az anyja azt mondta, hogy nem. A sírásnak köze volt a r.-i hétköznapihoz és a reménytelenséghez. Számtalanszor megfogadta Tibor, hogy legyőzi a sírást. De a sírás mélyebbről jött, mint ezt sejtette. Onnan, a lét másik, rejtettebb feléről, amelyhez a lélek sem tud hozzáférközni, nemhogy uralkodni tudjon rajta. Tibor belátta, hogy a sírás ősi viselkedésforma. Évezredekkel ezelőtt, hogy az ember még nem tanult meg beszélni, és jórészt a fákon élt, már tudott sírni. Ha nem szerette Bélát, vajon kit szeretett? Mert szeretet nélkül nem élet az élet.

Egyszer, tavasszal, kirándulni mentek a Pozsony környéki erdőbe, mely frissen zöldellt és üde volt, hisz április végére járt az idő. A levelek épp csak kihajtottak, a fák még nem vetkőzték le álmoságukat, az öregebb fák délcegen álltak, mint a bakák a reggeli eligazításkor. Tibor kedvelte az ilyen gyalogtúrákat, a jó, kimerítő hegymászást, ha ugyan hegynek nevezhető egy kupac dombtető. Az r. környéki hegyek jóval magasabbak. Délben elfogyasztották az elemózsiát egy tisztáson, amelyen a fű olykor derékig ért. Egyedül ült egy farönkön, és váratlanul letelepedett melléje Melicher, az angoltanár. Melichernek fekete szeme volt és dús, fekete haja, és enyhén raccsolva beszélt. Mindenféle látszólag közömbös dolgokról beszéltek. A szomszéd fára leszállt egy barátka poszáta, és azonnal dalolni kezdett. Melichert elgondolkoztatta a dolog. Aztán így szólt:

– Milyen egyszerű ez a madár. Nem követel semmit, egyszerűen énekelni próbál. Talán szerelemből, talán más okból. Részemről öröm hallgatni. Mennyire más az ember.

– Mennyire más – csodálkozott Tibor, mert kíváncsivá tette a tanár filozófiája.

– Az ember elégedetlen. Örökké többet akar. Mindig emeli a tétet. Ez lesz majdan a veszte. A madár csak énekelni akar. És boldog tőle. Nem lenne hasznosabb, ha az ember szerényebb lenne? Mint a madár.

Ez jól belevésődött Tibor tudatába, napok múlva sem tudott szabadulni a hatása alól. Lassan megértette az anyját. Négy gyereket nevelt föl, nem volt ideje, úgymond, filozofálni. Él, de úgy él, mint egy madár. Tibor másképpen látta az anyját, mint akár tegnap vagy tegnapelőtt. Először érezte azt, ami nem szentimentalizmus még csak nem is egyfajta szorosabb kötődés ahhoz az emberhez, akinek az életét köszönhette. Inkább felszabadulás a lelki teher alól, amely a szülővárosában fogságba ejtette. Többé nem sírt.

Egyszer elbeszélgetett Lizával az anyjához fűződő bonyolult kapcsolatról, Béláról, aki az apja volt, a sírásról, ami hajdan a szülővárosában feltört belőle. Mindez a múlt már, jegyezte meg, legfőbb ideje, hogy túllépjünk a múlton. Liza csak ámult, valahogy nem értette. Mitől bonyolult? – kérdezte. – Te magad bonyolítod a dolgot – válaszolta.

– Azt hiszem, valami igazság van benne. Vagy még sincs?

De egészen másra gondolt. Feleségül venni Lizát? Úgy döntött, hogy még meggondolja. Végeredményben lutri az egész. ■ ■ ■